

MENGEHMAREN

DE LINDENDREEF TE VEURNE

De Oude Vestingstraat te Veurne is nog het enige stukje straat dat in naam herinnert aan de vermaarde verdedigingsgordel die eertijds de boetestad omspande. Zij maakt, samen met de Lindendreef, (waarover wij hier in deze bijdrage handelen) de Karel Cogge, de Peter Benoit-, de De Haene- en de Astridlaan, deel uit van de singellaan, die rondom de stad de vroegere stadsmuur vervangt.

De Lindendreef, ten huidige dage haar naam onwaardig, wegens de verdwijning van de meeste der bomen, kende tijdens haar eeuwenlang bestaan een bewogen geschiedenis. Aanvankelijk was zij niets meer dan een smalle slijkweg aan de voet van de zuidelijke versterkingswerken, waaraan ook de « St.-Niklaasabdij binnen Veurne », paalde, abdij echter toen reeds door de Fransen afgeschaft.

« De Bomtches » of « De Dreve », zoals de Lindendreef door oudere Veurnaars nog wordt genoemd, dagtekent van 1743-44 en werd door de Fransen, die ook de kazerne in de nabijheid van de Ieperbrug hadden gebouwd, opengesteld. Zij was groots opgevat. Twee met planten versierde triomfbogen sloten de beide ingangen af en prachtig uitgesneden arduinen banken noodden tot rust tussen vijf rijen hoge bomen. Het betreden van de « koninklijke wandeling » of « wandeldreef », zoals zij door de Fransen werd betiteld, was slechts toegestaan aan de garnizoenbewoners.

Amper vijftig jaar later was echter haar beste tijd reeds achter de rug en zou aan haar langzame aftakeling begonnen worden. De Fransen, als stichters, lagen ook aan de basis van haar verkwijning. In de rampzalige jaren na 1783, die Veurne teisterden, waarin kerken en kloosters werden geplunderd en de baldadigheden schering en inslag waren, werd ook de Lindendreef niet gespaard. Ze werd van haar mooie hagen beroofd, de banken vernield en de bomen geschonden. Nauwelijks hersteld van haar wonden moest zij enkele jaren later een tweede verwoesting ondergaan, waarbij de boomkruinen onder de kopmesslagen van hun belagers sneuvelden. Toen brak een tijd van betrekkelijke rust aan voor onze Lindendreef, die echter allengskens de nabijheid van menselijke wezens moest gedogen. Het bouwen van een rij lage huisjes « de vuilpotshaven » genoemd, langs haar noordzijde, waar wij op onze dagen de herberg « De Boulevards » vinden, sloeg de noot toe. Aan de evolutie van de tijd viel niet te tornen en de eens zo prachtige Koninklijke Wandeling werd tot gewone straatweg gedegradeerd toen de Sporkinstraat haar uitgang vond ongeveer halfweg « de dreve ».

A. Dawyndt.

KWINTEBANK EN « TE KWINTE VAREN »

De Kwintebank, gelegen ca. 15 km noordwest van Oostende, is bij de vissers een goede bekende. De *Kwinte* zelf is volgens De Bo (Idioticon s.v. kwinte en hinderbank) vooral ook de naam van de geul waar men vist.

De Kwintebank heeft twee geulen : de *Kwinte* en het *Negenvaam*, van elkaar gescheiden door een zandbank die de hinderbank van de Kwinte en tevens de zeebank van het Negenvaam geheten wordt.

De uitdrukking *te quinte varen* komt reeds voor te Nieuwpoort in 1383 : de grafelijke tolheffing maakt in deze haven een onderscheid tussen kleinere en grote schepen die « te quinte varen ». De tolrekening over 1383-1384 noteert de volgende tarief :

« Ontfanghen van mijns heren haringhe, die men heet *sgraven haringh*, daer of dat elc scip dat balken heift ende harinc of visch brinct, die *te quinte varen*, ghelt 9 s. 4 d. Ende die *te quinte ende te hoeke varen* ende sonder balken syn ende harinc of visch bringhen, ghelden elc scip 4 s. 9 d. ». Deze laatste zijn de kleinere, niet doorbalkte schepen.

De Oostendse rekening van 1522 noemt « de *quinters* deser stede » en « de *quintboots* deser stede ».

Bij deze archiefteksten, door R. Degryse medegedeeld in een belangrijke recente studie (*Ostendiana* I 137-158 ; blz. 142), noteert de auteur dat de term *quint* kan slaan op de Kwintebank, met echter een alternatief : dat *quinte* kan slaan op de 5 % die de vissers aan hun waard (reder) hadden af te staan. Dit laatste moet zeker niet uitgesloten worden.

Tot staving van dit voorbehoud van de auteur mag misschien gewezen worden op het feit dat de Kwinte als bank- en geulnaam oude bewijsplaatsen mist. De oudste vermelding door De Flou (VIII 1123) aangehaald is de beschrijving door De Bo, die in 1870 de Kwintebank ook in zijn kaart van West-Vlaanderen opneemt.

Reeds in 1645 verschijnt de *Quinte Bank* in de gegraveerde kaart van het graafschap Vlaanderen (*Flandriae Comitatus*) door Nicolaus Visscher uitgegeven te Amsterdam. Een andere vermelding heb ik totnogtoe niet gevonden.

Ook met een vermelding van de Kwintebank uit 1645 staan we nog ver van de zegswijze *te quinte varen* uit 1383. Binnen een ruimte van bijna drie eeuwen kan zich het toponiem *kwinte* hebben ontwikkeld uit mnl. *quint* dat in 1383 als rekeningterm (5 %) bij de vissers van Nieuwpoort voorkomt. A.V.

NOG DE TERM « TENEMENT »

Over het woord « tenement » hebben we in Biekorf 'n paar korte noten medegedeeld (zie jg. 1969, blz. 243 en 378), naar aanleiding van een vraag of deze term iets zou te maken hebben gehad met de taalgrens. Onze noten hadden hoofdzakelijk betrekking op het « Tenement van Komen », maar haalden ook een tekst aan waar er sprake is van tenement van Nevele.

Het woord zijn we nu tegengekomen in een weliswaar Franstalige maar klaarblijkelijk Vlaams geïnspireerde tekst. Voor Burgemeester en Schepenen van Wervik is, van 1695 tot 1697, proces gevoerd tussen Jan Baptiste van Staen, brouwer te Wervik, tegen Nicolas Petit, koopman, of vertegenwoordiger (balloteur) uit Estaires (Frankrijk, Noorderdepartement, arr. Hazeboek, op de Leie). Deze laatste had namelijk aan de Wervikse brouwer hoppe geleverd die op verre na niet zou hebben voldaan aan de geboden hoedanigheid, en werd daarom in gerechte betrokken.

In het proces werd bepleit dat de in Wervik geldige costume van de kasselrij Kortrijk het geval niet voorzag en dat alsdan te rade moest gegaan worden bij de costume van het Brugse Vrije, «-en ce que la ville de Wervy est un ancien *tenement* de la ville de Bruges» (Oud Stadsarchief Wervik, nr 569). Inderdaad werd Wervik, nadat het door de Transport van 1517 uit het gebiedsverband met de kasselrijen Ieper en Kortrijk financieel was losgemaakt, beschouwd als deel uitmakende van het Kwartier van Brugge.

We hebben hier te doen met een laattijdig gebruik van het woord dat eveneens niets te maken heeft met de taalgrens, maar ook nog met een andere betekenis. Voor Komen en Nevele betekende «*tenement*» het feodaal verband terwijl, in het onderhavig geval, *tenement van de stad Brugge* wijst op gebiedshorigheid.

J. Roelandt

KARTUIZERS OP ZOEK NAAR GEZONDE LUCHT

Nieuwpoort 1753

De Engelse Kartuizers, sedert 1636 te Nieuwpoort gevestigd, keken in 1753 uit naar Boezinge bij Ieper om er een kerk en een klooster te bouwen met een neerhof daarbij. Ze hadden er optie op een terrein van 6 gemeten, met mogelijke toevoeging van 4 gemeten.

Waarom die verplaatsing? Prior en monniken hadden aan de keizerin Maria-Theresia betoogd dat hun klooster in Nieuwpoort zeer bouwvallig was en dat, ook wegens de ongezonde lucht van Nieuwpoort, het merendeel van hun novices naar Engeland terugkeerden. Hun katholieke weldoeners in Engeland wilden hen alleen nog verder met geld en novices steunen in een nieuw en gezonder gelegen klooster. (Oktrooi van 30 mei 1753).

Blijkbaar zagen de vissers van Nieuwpoort niet gaarne hun dagelijkse ascetische klanten vertrekken. De prior stelt dan ook in zijn betoog dat de vissers aan de nieuwe Kartuize in Boezinge dubbel zoveel vis zullen mogen leveren dan tevoren.

In haar toestemming stelt de keizerin als voorwaarde dat het huis in Nieuwpoort nog zes jaar zal worden in stand gehouden. Intussen mogen de meubilering, boiseries en vloeren van kerk en klooster naar Boezinge worden overgebracht. Dit alles op voorwaarde dat de hoogste instantie der Orde daarmee instemt. Gaat de verhuizing niet door, dan moeten de geamortiseerde goederen in lekenbezit terugkeren.

De procureur-generaal van de Kartuizers kwam inderdaad Boezinge bezoeken en vond de plaats ongeschikt. Hij opteerde voor Izegem. En Maria-Theresia gaf op 12 mei 1756 een nieuw oktrooi voor verhuizing naar Izegem.

Alles is ten slotte bij het oude gebleven. De Engelse Kartuizers bleven in Nieuwpoort tot aan hun suppressie onder keizer Jozef II in 1784. — F. Vandeputte. Hist. de Boezinghe 54 131 (Brugge 1846).

E.N.

GEZELLIANA

Op het artikel : « Een onuitgegeven gedicht van Guido Gezelle ? Het vogelke binst de winter », gepubliceerd in dit tijdschrift jg. 1971, blz.